

Från Mölnbacka till Pôrto Alegre

I januari 1967 genomfördes en stor affärstransaktion inom svensk skogsindustri då Uddeholms AB för 120 miljoner kronor köpte AB Mölnbacka-Trysil i Värmland. Det kan ha sitt intresse att observera vad det egentligen var för brickor i det ekonomisk-geografiska spelet som då rörde på sig.

Man kan säga att Mölnbackakoncernen grundlades på 1830-talet då ett konsortium under namn av Mölnbacka solidariska bruks- och sågverksbolag övertog dels Mölnbacka järnbruk med tillhörande träkolsskog från en privatperson och dels Trysils skogsbolag från en annan person. 1873 ändrades namnet till AB Mölnbacka-Trysil. I Mölnbacka fortsattes järnhanteringen ända till 1895, men därefter ägnade man sina virkesresurser helt åt skogsindustriell verksamhet. Den politiska oro som föregick unionsupplösningen 1905 ledde till att företaget sålde från de norska Trysilskogarna samtidigt som man flyttade fram såväl sågverkstillverkning som cellulosa- och papperstillverkning till platser vid Klarälven med dess flottningsmöjligheter och detaljlokaliserade anläggningarna till de kraftrika forsarna vid Deje och Forshaga. Kvar i Mölnbacka fanns till 1931 ett mindre träsliperi, men därefter har Mölnbacka varit en oväsentlig plats för bolaget. — Vi kan här passa på att konstatera hurusom AB Mölnbacka-Trysil under senare decennier liksom så många andra svenska företag i sitt namn burit på två geografiska ortsangivelser som sedan länge förlorat all praktisk mening. Trysilskogarna såldes år 1900 och i Mölnbacka upphörde alltså träförädlingen 1931.

På den norska sidan riksgränsen var vid sekelskiftet det engelska Kellner Partington Paper Pulp Co Ltd den store virkesintressenten, som med fabriker vid Glommas mynning tog hand om skogsavkastningen i de östnorska skogarna. Oturligt nog ligger ju riksgränsen i höjd med norra Värmland betydligt östligare än vattendelaren och för Kellnerkoncernen blev det en nackdel att den del av flottningsvirket som gick på Trysilelva följde med Klarälven in i Sverige. Genom köp av AB Mölnbacka-Trysil år 1908 löste Kellnerkoncernen detta problem och fick alltså lämpliga svenska kompletteringsanläggningar för det virke man ej med Glommas hjälp kunde sammanföra till det egna huvudkvarteret i Sarpsborg. 1917—18 ombildades de nordiska delarna av Kellnerkoncernen till Norges största skogsindustrieföretag, A/S Borregaard.

Det dominerande skogsbolaget inom den svenska delen av Klarälvens flodområde är Uddeholms AB, och när detta företag 1967 kunnat förvärva sin ende verkliga virkeskonkurrent inom området och därmed öka sin skogsmarksareal med 40 % måste detta medföra rationaliseringsfördelar. Uddeholmskoncernen disponerar dessutom i och med förvärvet över så

gott som all vattenkraft som produceras i Klarälven och dess biflöden. Utan att föregripa framtida bolagsbeslut måste man säga att det skulle förefalla rationellt ifall Uddeholm så småningom överflyttade verksamheten vid Dejes och Forshagas pappersindustrier till sina egna anläggningar i Skoghall vid Klarälvens mynning i Väneren.

Beträffande A/S Borregaard bör man i sammanhanget observera att detta företag nyligen etablerat sig med massatillverkning i Pôrto Alegre i Brasilien. Därifrån skeppar man massan i form av briketter tvärs över Atlanten till Norge, där man ur briketterna framställer ett ton papper 150 kr billigare än ifall man utgått från norsk eller svensk råvara (Jfr VECKANS AFFÄRER 1967: 5). Sammanhanget mellan affärerna i Brasilien och i Sverige skulle kunna sägas vara att A/S Borregaard ersatt en dyrbar pappersmassaproduktion i Deje/Forshaga med en avsevärt billigare i Pôrto Alegre.

Detta är inte någon udda iakttagelse. Vi kan se hur t.ex. St. Kopparbergs Bergslags AB och Sv. Cellulosa AB engagerat sig i kanadensiska massafabriker och hur Billerudkoncernen bygger en massafabrik i Portugal, d.v.s. man vänder sig till områden där virket kan tas fram med rationellare avverkningsmetoder eller med billigare arbetskraft än vad som nu är möjligt i Norden. I tidskriften INDEX 1966:4—5 finns en tankeväckande artikel, »Tekniska synpunkter på skogsindustrins expansion», i vilken det allvarligt diskuteras möjligheten att förbilliga svensk massaproduktion genom sjögående import till Sverige av träflis från länder med lägre avverkningskostnader än vad vi har. Svenskt skogsbruk befinner sig uppenbarligen i ett kritiskt läge.